

працювати з різними джерелами. А прикладом краєзнавчої роботи у професійно-технічних закладах є Сумський обласний історико-дослідницький проєкт «Моя історія моєї Батьківщини»

Завдання проєкту: поширення краєзнавчого досвіду з організації пошуково-дослідницької роботи; підтримка обдарованих юних краєзнавців, сприяння їх самореалізації та спрямування їх подальшої творчої діяльності; естетичне виховання учнів засобами етнокультури; пропагування бережливого ставлення та збереження пам'яток, культури та природи рідного краю.

Термін реалізації. Лютий-жовтень 2020р.

Учасники: учні, викладачі, бібліотекарі.

Форми подачі досліджень: методички, книги, статті; колажі; виставка, фотовиставка; сайти в інтернеті; відеоролик, тощо. Кінечний продукт-альманах «Моя історія моєї Батьківщини», який може бути використаний викладачами, учнями у підготовці зо уроків, розширити знання про історію Сумщини.

Таким чином, вивчення історії рідного краю буде сприяти вихованню патріотизму, поваги до предків, які гідні поваги і наслідування. Почуття любові до «малої Батьківщини» неодмінно будуть стосуватись і «великої Батьківщини-України», будуть важливим чинником формування активної життєвої позиції підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Баханов К.О. Навчання історії в школі інноваційні аспекти.Основа, 2005-128с.
- 2.Баханов К.О. Життєтворчі проєкти в навчанні історії України. Посібник для вчителів. Х., Основа, 2008.109 с.
- 3.Костриця М.Ю. Національне краєзнавство: актуальні питання теорії і методології.// Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи.-Наук. зб.-Камянець-Подільський 2002.
- 4.Треф'як Я.І. Методика проведення уроків з історичного краєзнавства.// Історичне краєзнавство в системі історичної освіти: здобутки, проблеми, перспективи.-Камянець-Подільський: Абетка-Нова, 2002.
- 5.Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: кроки у нове тисячоліття. (Досвід. Проблеми. Перспективи). К., 2000.
- 6.Бондаренко Г.В. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства. [електронний ресурс] Режим доступу: www.nbuv.ua/portal/natural/...18pdf.

REFERENCES

1. K.K. Bahanov. Learning History at School Innovative Aspects. Basis, 2005-128s.
2. K.K. Bahanov. Life-creating projects in teaching history of Ukraine. Teacher's Guide. H., Foundation, 2008.109 p.
3. Kostrytsya M.Yu. National Loreology: Current Issues in Theory and Methodology. / / Historical Lore in the Education System of Ukraine: Achievements, Problems, Prospects. Coll.-Kamianets-Podilskyi 2002.
4. Trefyak Ya.I. Methods of conducting lessons in historical local lore. // Historical local lore in the system of historical education: achievements, problems, prospects.-Kamyanets-Podilskyi: Alphabet-Nova, 2002.
5. Tronko P.T. Historical history: steps into the new millennium. (Experience. Challenges. Prospects). K., 2000.
6. Bondarenko G.V. Theoretical and methodological problems of historical local history. [electronic resource] Access mode: www.nbuv.ua/portal/natural/...18pdf.

УДК 37.013.42

Лахмотов К.,
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

РЕЛІГІЯ ЯК ГОЛОВНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ ВАЖІЛЬ В СИСТЕМІ ПРАВОРОЗУМІННЯ ІСЛАМУ

У статті розглядається питання особливості формування права в мусульманських країнах, проаналізовано вплив релігії на сприйняття та розуміння права.

Ключові слова: іслам, Коран, сунна, іджма, фікх, правова культура.

Лахмотов К.А. Религия как главный социальный рычаг в процессе правопонимания ислама. В статье рассматривается вопрос особенностей формирования права в мусульманских странах, анализируется влияние религии на восприятие и понимание права.

Ключевые слова: ислам, Коран, сунна, иджма, фикх, правовая культура.

Lakhmotov K.A. Religion as the main social lever in the process of understanding Islam. The article deals with the peculiarities of the formation of law in Muslim countries, analyzes the influence of religion on the perception and understanding of law.

Key words: Islam, Quran, sunnah, ijma, fiqh, legal culture.

Релігія стала одним із перших соціальних регуляторів суспільства. У вигляді релігійного культу, що передував самій релігії, люди намагалися виразити ідеї зв'язку та поєднання з вищою силою, або істотою, яка мала б захищати їх. Основні світові релігії, які об'єднали великі групи людей на базі різних релігійних ідеологій, кожна по-своєму, зробили важливий внесок у становлення світської моральності (суспільної моралі) і розвиток права. Довгий час право і мораль знаходилося в тіні релігії, яка протягом багатьох століть займала

домінуючі позиції в системі соціонормативної регуляції. З плином часу релігія почала поступатися місцем головного соціального регулятора праву, проте в мусульманстві на відміну від інших світових релігій, право будувалося на релігійних законах, що вплинуло на систему праворозуміння в цілому та збереглося до нашого часу.

Проблемі інтерпретації релігії в системі праворозуміння ісламу значну увагу приділено в роботах В.В.Смірнова, К.В.Агамірова, Е.В. Габреляна, Л.Р.Сюкіяйна, А.Н.Заріпова, Д.В.Лук'янова, Ю.А.Піхи та інших.

Звісно ж, що правові системи розрізняються як за внутрішніми, формально-структурними ознаками, так і за зовнішніми параметрами (співвідношення права з іншими соціальними регуляторами, його місце в загальній системі цінностей і орієнтирів, якими керуються люди в своїй поведінці). Це дає можливість прослідкувати зв'язок права з релігією і мораллю. Такий зв'язок у вирішальній мірі визначає специфіку правосвідомості або, як кажуть компаративісти, «стиль правового мислення». [5, с.25]

За вищезазначеною ознакою можна поділити всі світові правові системи на дві великі групи: правові системи, де право є основним соціальним регулятором; правові системи, де юридичні норми є залежними від соціальних регуляторів.

Саме до другої категорії необхідно віднести мусульманські країни, в яких релігійні норми формують юридичні, та виконують роль фундаментальних основ суспільних відносин.

Срмакова Г.С. зазначає, що релігія є одним з основних важелів впливу на правотворчі процеси та формуванню загальнолюдських цінностей та моральності. Саме тут простежується зв'язок релігії, правової культури і моральності членів суспільства, без чого правова культура неможлива. Одна з причин низької правової культури сучасного суспільства – низький рівень моральної культури. Основи моральності і пріоритети духовних цінностей закладені у світогляд і правосвідомість сучасного суспільства багато в чому саме завдяки релігії [1, с.192]. На прикладі ісламських держав можна побачити, що основу правової культури населення становлять релігійні норми, які майже не змінилися з часу їх написання, тобто VII-VIII ст.

На думку В.А. Мельника, сила ісламу полягає не в кількості його прихильників, а перш за все в закладеній ще пророком Мухаммедом ідейно-інституційній неподільності мусульманської громади (умми), яка теоретично об'єднує всіх мусульман світу незалежно від їх етнічної та культурної приналежності [2, с. 139]. При такій ролі релігії в суспільстві, вона не може обмежитися лише духовною сферою, а проявляється в економіці, політиці, та, безумовно, праві.

В ісламі, на відміну від загально-християнських цінностей, немає принципової різниці між «священним» і «світським», «Божим» і «цесаревим», «правом Божим» і «Правом людським», «законом» і «благодаттю». Іслам бачить джерело влади тільки в Божественному Законі, який розуміється як всеосяжна онтологічна релігія, раз і назавжди відкрита засновником вчення, втілена насамперед у праві, теології, етиці, політичних структурах, сімейних інститутах тощо і не підлягає зміні – щоб на віки вічні, всупереч будь-яким примхам, зберігався зв'язок з ідеальною, первісною моделлю [4, с.18].

Особливість впливу релігії на право в ісламі підкреслюють К. Цвайгерт і Г. Кьотц, зазначаючи «Ісламське право (шаріат) є сукупністю норм або правил, взятих з Божественного одкровення, якими зобов'язаний керуватися віруючий мусульманин, якщо він хоче правильно виконувати свій релігійний обов'язок» [6, с. 247].

Іслам, з часів свого зародження, мав чітку ієрархію священних книг, які використовувалися професійними юристами під час формування фікху (системи мусульманського права). Головним джерелом права вважався Коран, який не є систематизованим юридичним документом, а лише частково регулює питання правових взаємовідносин мусульман. Наступною після Корану йде суна, вона є тлумаченням головної книги мусульман. Суна не містить великої кількості юридичних норм, адже в її змісті домінують норми морально-релігійного характеру.

Для того щоб отримати загальне визнання, релігійні або моральні цінності обов'язково повинні наділятися в правову форму і отримувати юридичне обґрунтування, яке, в свою чергу, спирається на чисто правову аргументацію. Для ісламу такі норми вміщені в іджмі – третьому за силою джерелі права. Саме в іджмі надавалися відповіді на проблемні запитання з Корану та суні, а також містились загальні висновки про необхідну поведінку віруючих. О.Ф.Скакун також вказує, що будь-яка норма права підлягала застосуванню лише після внесення її до іджми [3, с.593].

На підтвердження думки про те, що релігія є основою для мусульманського світу, зазначимо тезу Л.Р.Сюкіяйна: «Іслам є не тільки релігією, а й самостійною культурою, способом життя і цивілізацією». Право в таких країнах виступає нехай і в якості невід'ємного, однак лише «одного з», «поряд з іншими» елементами [4, с. 15].

ЛІТЕРАТУРА

1. Срмакова Г.С. Релігійні норми як морально-етична домінанта правової свідомості. *Наше право*. 2017. № 4. С. 188-193.
2. Мельник В.А. *Современный словарь по политологии* / ред. В.А.Мельник. Минск, 2004. С. 139.

3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
4. Смирнов В.В. и др. Взаимовлияние права и религии в современном мире (на примере ислама и других мировых религий). *Северо-Кавказский юридический вестник. Право*. 2018. С. 9-21.
5. Сюкияйнен Л.Р. Право, религия, традиции, политика: конфликт или взаимодействие? (на примере ислама и мусульманских меньшинств в Европе). *Журнал Высшей школы экономики. Право*. 2010. № 4. С. 23-46.
6. Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2-х т / ред. К.Цвайгерт, Х.Кетц, пер. с нем. т. 1. Основы. М: Международные отношения. 2000. 480 С.

REFERENCES

1. Yermakova G.S. Religious norms as the moral and ethical dominant of legal consciousness. our right. 2017, no. 4, pp. 188-193.
2. Melnyk V.A. Modern dictionary of political science / ed. va melnik. minsk, 2004. p. 139. skakun of the theory of state and law: a textbook. kharkiv: consum, 2001. 656 s.
4. V. Smirnov interplay of law and religion in the modern world (on the example of islam and other world religions). north caucasian law gazette. right. 2018, pp. 9-21.
5. Sukiainen I. law, religion, traditions, politics: conflict or interaction? (on the example of islam and muslim minorities in europe). journal of the higher school of economics. right. 2010. № 4. s. 23-46.
6. Zweigert K. Introduction to comparative law in the field of private law: in 2 t / ed. k. zweigert, h. ketz, trans. with him. vol. 1. fundamentals. m: international relations. 2000. 480 p.

УДК 373.5.016

Гумен Світлана,
викладач вищої категорії, старший викладач,
голова циклової комісії суспільних дисциплін,
Сумський будівельний коледж,
м. Суми, Україна

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

У статті висвітлено питання формування медіаграмотності та критичного мислення на заняттях історії. Визначено сутність поняття «медіаграмотність студентів». Особлива увага приділена питанню критичного аналізу медіатекстів та сучасного медіаконтенту.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, критичне мислення, медіатекст, медіаконтент.

Гумен С.Ф. Формирование медиаграмотности и критического мышления в процессе изучения истории. *В статье освещен вопрос формирования медиаграмотности и критического мышления на занятиях истории. Определена сущность понятия «медиаграмотность студентов». Особое внимание уделено вопросу критического анализа медиатекстов и современного медиаконтента.*

Ключевые слова: медиаобразование, медиаграмотность, критическое мышление, медиатекст, медиаконтент.

Humen S.P.H. Formation of Media Literacy and Critical Thinking in the Process of History Teaching. *The questions of formation of media literacy and critical thinking at the history lessons are discussed in the article. The notion “students’ media literacy” is defined. Special attention is paid to the question of critical analysis of media texts and modern media content.*

Key words: media education, media literacy, critical thinking, media text, media content.

Постановка проблеми. Відомий вислів, «Хто володіє інформацією, той володіє світом» на початку ХХІ століття втрачає свою актуальність. Потік інформації, який сьогодні отримує пересічна людина, настільки об’ємний, що його інколи навіть важко осягнути, розібратися, що є дійсно важливою інформацією, а що інформаційним «сміттям», чи взагалі містифікацією, маніпуляцією, «джинсою», «паркетом», фальсифікацією тощо. І саме тому на часі постає питання медіаосвіти.

Володіння медіаграмотністю – це вміння розпізнавати фейки, критично мислити, грамотно верифікувати дані.

В сучасному інформаційному суспільстві діти стають найбільш активними споживачами медіаконтенту, вони знаходяться під впливом різноманітної інформації, яка впливає на їхній світогляд, систему цінностей, поведінку. В таких умовах важливо формувати у студентів та учнів критичне ставлення до того потоку інформації, який падає на них щодня через потоки засобів масової інформації. А педагоги мають навчитися ефективно використовувати сучасний медіаконтент в навчально-виховному процесі, враховуючи специфіку медіаосвіти та зважаючи на можливі ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню використання медіаконтенту та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії присвячено достатньо робіт як істориків, так і педагогів-